

FAVORABILITĂȚI ȘI FACTORI DE RISC GEOMORFOLOGIC ASUPRA AȘEZĂRILOR DIN SECTORUL MONTAN AL VĂII MOLDOVEI CU REFERIRE SPECIALĂ LA DEPRESIUNEA VAMA

Despina VASILCU

Cuvinte cheie: procese geomorfologice, favorabilități și factori de risc, echilibru ecologic.

Key words: geomorphological processes, favourable and restriction elements, ecological balance.

Favourable elements and risk factors in the settlements from the mountain sector of the Moldova valley, with a special focus on the Vama Depression. Knowing the conditions that contributed to the setting of the household allows us to establish the rational limits of each village hearth, of the favourable or restrictive elements that lie at their basis. It is admitted that the natural factors have played an important role in the location of the human settlements. The isolated or the common action of some natural factors may perturb the ecological balance starting geomorphological processes of a high risk. A special part in the evolution of such risk phenomena is played by the landscape, which is the support of the other environmental factors. The favourable or restrictive elements are to be found within the medium or small landscape forms: flood plains, terraces, slopes, alluvial fans, torrential basins, contact glacis.

Valea carpatică a Moldovei poate fi considerată, pe bună dreptate, „o pluralitate de paralelisme ale potențialului de habitat”, în cadrul acesteia punându-se în evidență o serie de largiri de bazin cu terase bine dezvoltate reprezentate prin depresiunile care au constituit de-a lungul timpului elemente de reală polarizare umană. Depresiunea Vama constituie un asemenea exemplu.

Cunoașterea condițiilor care au contribuit la amplasarea într-un loc sau altul a gospodăriilor permite definirea limitelor raționale ale fiecărei vetre de sat, în general, a elementelor de favorabilitate sau de restrictivitate care au stat la baza acestora. Este recunoscut că factorii de ordin natural au avut și au un rol important în localizarea așezărilor umane. Acțiunea singulară sau conjugată a unor factori de ordin natural poate perturba echilibrul ecologic declanșând procese geomorfologice de risc deosebit.

Noțiunea de risc natural poate fi definită drept probabilitatea de apariție a unor fenomene care produc o modificare a peisajului, diferită de evoluția normală a acestuia și sesizabilă la scara vieții omului (Dan Bălțeanu și col., 1989), iar cea de risc geomorfologic, cu o accepțiune mai restrânsă se referă, exclusiv, la fenomenele care produc modificări ale reliefului, influențate sau provocate de o serie de factori, dintre care cei climatici și socio-economici cunosc o pondere tot mai mare, în ultimii ani, acțiunea acestora fiind diferențiată în funcție de condițiile litologice și structurale, pedologice, biogeografice etc.

1. **Roca și relieful** reprezintă componentele mediului natural care constituie suportul așezărilor și reflectă capacitatea de suportabilitate în raport cu presiunea umană (N. Popescu și col., 1999). Suportul pe care se greșează relieful îl constituie litologia reprezentată prin formațiuni flișoide (argile, marne, gresii, calcare), în general roci moi, favorabile alunecărilor de teren și vulnerabile în raport cu modul de utilizare antropică. Suportul topografic al așezărilor și căilor de comunicație îl constituie relieful, care se caracterizează prin denivelări majore de 300-400 m între culmile cu altitudini de 800-1000 m, care flanchează valea și compartimentele depresionare cu altitudini de 600-700 m (fig. nr. 1).

Altitudinea și declivitatea reprezintă factorii cu însemnătatea cea mai mare în analiza proceselor geomorfologice actuale. Factorii de favorabilitate sau de restrictivitate se regăsesc în cadrul formelor medii și minore de relief: lunca Moldovei, terasele, umerii de versanți, conurile de dejecție, bazinetele torențiale, glacisurile de contact.

Pe locul prioritar în cadrul favorabilităților și a restrictivităților se înscrie lunca Moldovei și terasele, care reprezintă cele mai solicitate forme de relief de la începuturile

civilizației umane și care au oferit de-a lungul timpului posibilități lesnicioase de practicare a agriculturii, alimentare cu apă, pescuit, stabilitatea terenurilor pentru construirea locuințelor și a căilor de comunicație. În cazul depresiunii Vama vatra satului se suprapune, în cea mai mare parte, pe terasele de luncă, cu altitudini relative de 1-5 m și pe terasele de versant, ale căror altitudini relative depășesc 6-40 m și chiar 40 m, caracterizate prin declivitate redusă (sub 8°).

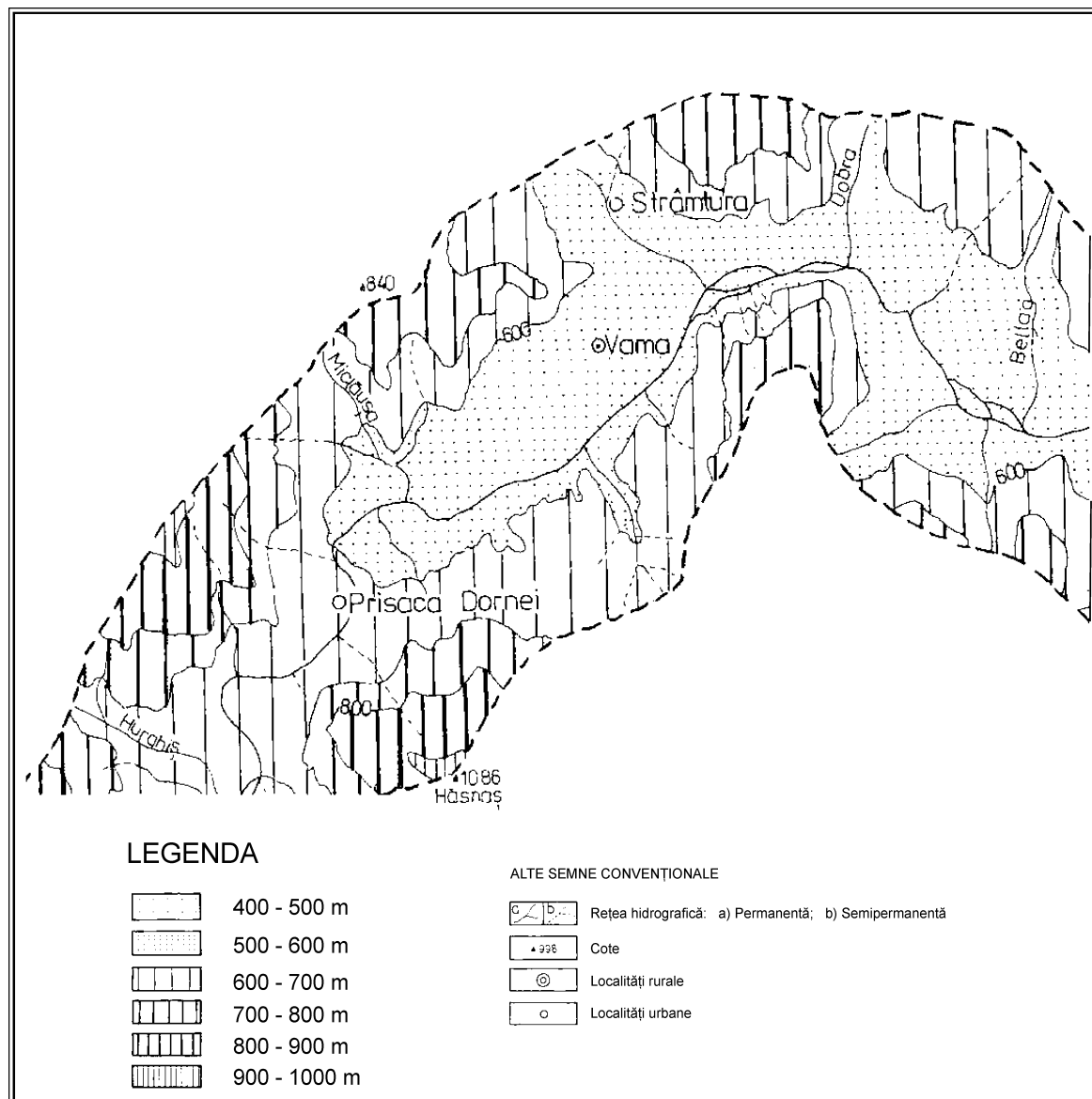

Fig. 1. Harta hipsometrică a văii Moldovei în Depresiunea Vama.

În afara treptelor de relief cu favorabilitate maximă pentru extinderea așezărilor (terase, glacisuri, conuri de dejecție) versanții se evidențiază prin pante care depășesc 12°, frecvent cu valori de până la 30°) și chiar peste 50° în Defileul Strâmtura Roșie de la Prisaca Dornei (fig. nr. 2).

Lunca și terasele joase ale Moldovei constituie, în același timp, forme de relief restrictive supuse pericolului inundațiilor, însă de cele mai multe ori valorificarea terenurilor și selectarea pentru amplasarea construcțiilor s-a făcut fără a se ține seama de altitudinea acestora, de fenomenele de risc și dezastrile care s-au produs în aceste tipuri de spații.

2. Factorii climatici sunt dependenți de frecvența și ritmicitatea fenomenelor meteorologice extreme. Între acestea precipitațiile abundente au un impact deosebit în

modelarea reliefului putând provoca declanșarea bruscă a unor procese de versant, ca urmare a ruperii echilibrului dinamic al acestora. Procesele geomorfologice actuale sunt determinate de ploile de lungă durată, de aversele de mare intensitate care urmează, de regulă, unor perioade de secetă, cu consecințe, uneori mai grave comparativ cu primele, ca și precipitațiile corelate cu topirea bruscă a zăpezii și dezghețul solului.

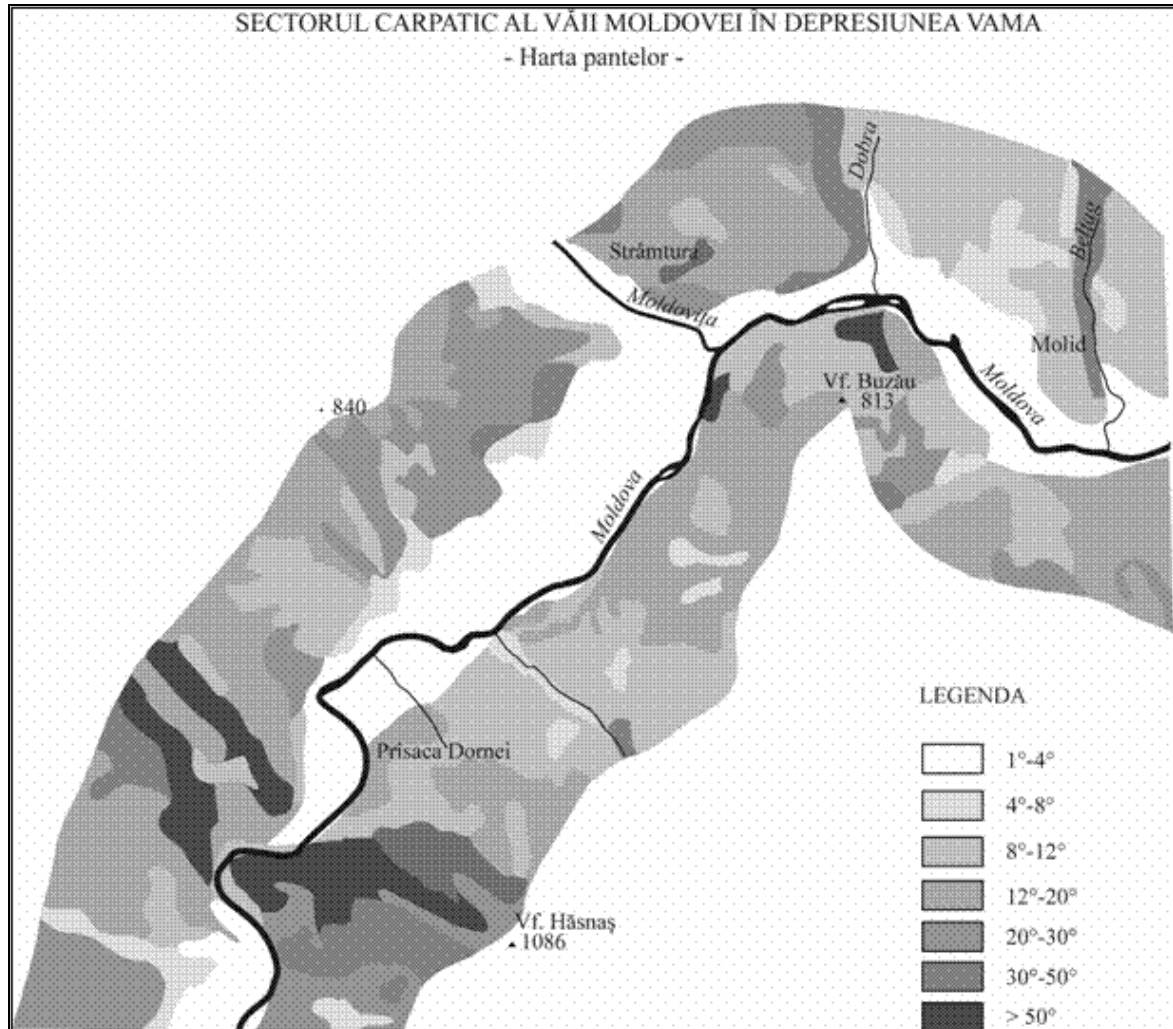

Fig. 2. Harta pantelor.

3. Factorul socio-economic (antropic) condiționează și determină intensitatea și extinderea proceselor actuale, ca urmare a utilizării agricole a terenurilor (pășunat) și a extinderii vetrei așezărilor. Vegetația arborescentă are o importanță deosebită în reducerea intensității și chiar stoparea acestor procese (C. Brânduș și col., 1998). Defrișarea irațională a unor suprafețe tot mai mari a condus la o intensificare a ravenării, torențialității și a alunecărilor de teren, în special după 1989, ca urmare a modului defectuos de administrare a suprefețelor forestiere retrocedate particularilor, dar și a unor hazarde climatice (doborâturile din primăvara anului 2002).

Reducerea suprafeței forestiere trebuie corelată cu suprapășunatul, care reduce capacitatea de regenerare naturală a vegetației ierboase, contribuind astfel la dezgolirea versanților. Rolul pădurii este evident, mai ales, pe suprafețele afectate de procese denudaționale, reprezentate prin eroziunea liniară și areolară, reducerea sau stoparea acestora presupunând măsuri complexe și costisitoare.

4. **Procesele geomorfologice actuale** definesc de fapt, capacitatea de suport și gradul de vulnerabilitate ale terenurilor în raport cu roca, panta, modul de utilizare și spațiul de habitat (N. Popescu și colab., 1999). Cele mai frecvente procese care caracterizează aceste teritorii sunt:

– eroziunea în suprafață care afectează terenurile lipsite de protecția vegetației forestiere. Acest fenomen cunoaște intensitate foarte mare pe versanții Buzăului și Runcului Focșii și, în general, pe cei de pe dreapta văii Moldovei, rezultat al defrișărilor masive a pădurilor;

– ravenarea și torențialitatea sunt fenomene deosebit de agresive, datorită atât a caracterului torențial al ploilor din timpul verii (iulie-august), cât și friabilității rocilor sedimentare pe care le intersectează: formațiunile flișului (marne, argile, calcare, gresii slab cimentate). Împreună cu procesele de ravenare și torențialitate, procesele de alunecare întrețin starea de dezechilibru al versanților producând pagube foarte mari materializate în degradarea pășunilor și fânețelor, a drumurilor etc.

Ca intensitate a proceselor de alunecare, dar și de ravenare și torențialitate (ogașe și ravene) se remarcă versanții de pe dreapta Moldovei, cu areale foarte mari, cât și pe stânga văii, amonte și aval de pârâul Hurghiș până la Miclăușa, pe Runcul Focșii amonte și aval de Dobra, până la râul Belțag și pe Buzău, amonte de pârâul Sălătruc. Categoriile de procese geomorfologice menționate reprezintă factori limitativi ai spațiului locuibil, ca și ai dezvoltării și modernizării căilor de comunicație.

Studierea fenomenelor și proceselor geomorfice de risc prezintă o importanță deosebită ce decurge din impactul pe care fenomenele naturale le au asupra omului și a activităților sale (amplasarea construcțiilor construcțiilor și a căilor de comunicație, agricultură, silvicultură, amenajări turistice etc), dar și pentru o mai bună activitate de prevenire a acestora, protecția eficientă a populației și gospodărirea spațiilor naturale. Ideală ar fi realizarea unor studii axate pe cuantificarea fenomenelor (suprafața afectată, intensitatea proceselor, durata producerii etc.).

Teritoriul luat în studiu, componentă a unei importante axe carpatice de populare și de circulație impune o cercetare permanentă a stării versanților și a văii, din punctul de vedere al dinamicii proceselor geomorfologice, cercetare necesară în contextul integrării acestui spațiu în programele de dezvoltare regională și locală durabile.

BIBLIOGRAFIE

- Bălțeanu, D.** (1983), *Experimentul de teren în geomorfologie*, Edit. Academiei Române, București.
- Bălțeanu, D., Dinu, M., Cioacă, A.** (1989), *Hărțile de risc geomorfologic (Exemplificări din Subcarpații și Podișul Getic)*, St. și cerc. De G. G. G., Secț. Geogr., T XXXVI, București.
- Brânduș, C., Fluture, Gh., Straton, C.** (1998), *Recrudescența proceselor geomorfologice actuale de pe unele suprafețe de versant defrișate nerațional*, Analele Univ. „Ștefan cel Mare”, Suceava, Secț. Geografie-Geologie, Anul VII.
- Popescu, N., Ene, M., Folea, F.**, (1999), *Depresiunea Loviștei. Dinamica reliefului și potențialul de habitat*, Comunicări de Geografie, Edit., Univ. din București.
- Rădoane, Maria, Ichim, I., Rădoane, N., Surdeanu, V.**, (1999), *Ravenele. Forme, procese, evoluție*. Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Schreiber, W., E.**, (1980), *Harta riscului intervențiilor antropice în peisajul geografic al Munților Harghita*, St. și cerc. de G. G. G., Secț. Geogr., T XXVII, Nr. 1, București.

Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
des_pina2004@yahoo.com